

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.
z udziałem zainteresowanego A. S.
o wymiar składek w stosunku do A. S. ,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 lipca 2019 r.,
zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

1. oddala zażalenie;

**2. zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy
kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 5 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),
uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w G. z 30 stycznia 2018 r., sygn. akt
VII U (...) oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
Oddział w G. z dnia 13 grudnia 2016 r. i przekazał sprawę do rozpoznania
organowi rentowemu.

W sprawie ustalono, że w okresie od dnia 5 sierpnia 2008 r. do dnia 19 kwietnia 2016 r. D. J. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą A. w C. . A. Sp. z o.o. z siedzibą w C. (dalej Spółka) powstała w wyniku przekształcenia działalności gospodarczej D. J. w jednoosobową spółkę prawa handlowego, na podstawie oświadczenia z dnia 31 marca 2016 r., w trybie art. 551 § 5 i art. 584⁹ k.s.h. W dniu 19 kwietnia 2016 r. Spółka została wpisana do KRS i z tym samym dniem z rejestru CEIDG została wykreślona działalność D. J.. W Spółce funkcję prezesa pełni D. J. , zaś pracownicy przedsiębiorcy stali się pracownikami Spółki z chwilą wpisu do KRS. Spółka to zakład pracy chronionej.

Nadto, D. J. był prezesem A. Sp. z o.o., która w dniu 1 stycznia 2011 r. zawarła umowę o współpracy z A. w zakresie świadczenie niektórych usług.

W okresie od 14 marca 2012 r. do 31 stycznia 2014 r. A. S. był zatrudniony w A. D. J. na podstawie umów o pracę: umowy z dnia 14 marca 2012 r. zawartej na okres próbny od 14 marca 2012 r. do 31 maja 2012 r. na stanowisku młodszego strażnika oraz umowy z dnia 1 czerwca 2012 r. zawartej na czas określony od 1 czerwca 2012 r. do 31 stycznia 2014 r. na stanowisku młodszego strażnika. Każda z umów przewidywała wynagrodzenie, określone jako wynagrodzenie zasadnicze 1.300,00 + godziny nocne + wyrównanie.

W dniu 7 marca 2012 r. A. S. zawarł z A. Sp. z o.o. w C. reprezentowaną przez D. J. umowę zlecenia, której przedmiotem były doraźne usługi dozoru mienia. Umowę zawarto na okres od 7 marca 2012 r. do 30 czerwca 2012 r. W umowie tej nie określono wynagrodzenia ubezpieczonego z tytułu wykonywania zlecenia ani w formie kwotowej, ani w stawce godzinowej. Nie odwołano się także do żadnych reguł ustalenia tego wynagrodzenia. W paragrafie 4 umowy wskazano jedynie, że „za wykonanie zlecenia Zamawiający zobowiązuje się wypłacić Wykonawcy należność w wysokości wskazanej w rachunku bankowym wystawionym przez Wykonawcę i zatwierdzonym przez Zamawiającego”.

Następnie aneksem z dnia 9 marca 2012 r. zmieniono postanowienia ww. umowy w ten sposób, że jako przedmiot umowy wskazano doraźne usługi na telefon. Nadto wskazano, iż zlecenie, o którym mowa w punkcie 1 zleceniobiorca wykona w okresie określonym w umowie zlecenia. W myśl § 2 aneksu pozostałe warunki umowy zlecenia pozostają bez zmian. Aneks został podpisany jedynie

przez T. B. działającego jako pełnomocnika zamawiającego; po stronie wykonawcy brak jest podpisu.

W okresie od 7 marca 2012 r. do 30 czerwca 2012 r. A. S. uzyskał od A. Sp. z o.o. przychód w wysokości 190,00 zł oraz 108,00 zł. Z kolei w okresie od 1 lipca 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. ubezpieczony uzyskał od A. Sp. z o.o. przychód w wysokości 40,00 zł.

Po przeprowadzonej kontroli, zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z 13 grudnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne dla A. S. jako pracownika u płatnika składek A. Sp. z o.o. w C. wynosi: w maju 2012 r. 1.910,40 zł na ubezpieczenia emerytalno-rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 148,36 zł na ubezpieczenie zdrowotne; w czerwcu 2012 r. 1.821,88 zł na ubezpieczenia emerytalno-rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 141,49 zł na ubezpieczenie zdrowotne; w listopadzie 2012 r. 1.798,50 zł na ubezpieczenia emerytalno-rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz 139,67 zł na ubezpieczenie zdrowotne

Sąd Apelacyjny stwierdził, że adresatem zaskarżonej w sprawie decyzji była A. Sp. z o.o. i A. S. . Dalej Sąd odwoławczy zauważył, że kwestie związane z następstwem prawnym pomiotów przekształconych na gruncie prawa cywilnego i gospodarczego regulują przepisy k.s.h. Natomiast następstwo prawne z zakresu prawa podatkowego reguluje ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 800, dalej także jako Ordynacja), która dane zagadnienie reguluje w sposób specyficzny, gdyż ustawodawca nie zdecydował się na uznanie spółki za sukcesora, na takich samych zasadach jak w k.s.h. (art. 93a Ordynacji). O ile w odniesieniu do jednoosobowej spółki kapitałowej powstałej z przekształcenia przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną sukcesja następuje z mocy ustawy, o tyle przejęcie zobowiązań odbywa się na zasadach obowiązujących osoby trzecie, a więc wymaga wydania odrębnej decyzji na podstawie art. 108 § 1 Ordynacji. Tego rodzaju sekwencja ma znaczenie z racji brzmienia art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300, dalej ustawa systemowa), który odsyła do treści art. 108 § 3 i 4 Ordynacji.

Sąd Apelacyjny przyjął zatem stanowisko, że przekształcenie A. D. J. w jednoosobową spółkę kapitałową (tu A. Sp. z o.o.) nie skutkowało z mocy prawa przejściem na ten podmiot zobowiązań D. J. z tytułu należnych składek, bowiem tego rodzaju konwersja wymaga wydania decyzji w trybie art. 108 § 1 Ordynacji. Skoro organ rentowy tego nie uczynił, to wadliwe oznaczenie płatnika składek, do którego adresowana jest decyzja stanowi nieusuwalną wadę procesu sądowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2017 r., II UZ 51/17, LEX nr 1696675).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł z mocy art. 477^{14a} w związku z art. 386 § 4 k.p.c.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył organ rentowy, zaskarżając je w całości i wskazując na naruszenie art. 386 § 1 i 4 k.p.c. Żalący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości. W uzasadnieniu swego stanowiska wskazał, że nie zgadza się z rozstrzygnięciem Sądu drugiej instancji, bowiem nie zachodzi konieczność zmiany adresatów ani treści zaskarżonej decyzji. Zaskarżona w sprawie decyzja nie określa odpowiedzialności za zobowiązania składkowe, gdyż te mogą być określone dopiero odrębną decyzją administracyjną. Natomiast w sprawie pozwany nie przenosi odpowiedzialności za zobowiązania składkowe na rzecz osoby trzeciej, lecz w ramach odpowiedzialności solidarnej (art. 112 Ordynacji) dochodzi swych praw.

W odpowiedzi na zażalenie Spółka wniosła o jego oddalenie i orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne. Funkcją art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest wymuszenie merytorycznego orzekania przez sądy odwoławcze procedujące w ramach modelu apelacji pełnej. Oznacza to, że uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić tylko wówczas, gdy sąd pierwszej instancji minął się z istotą sporu albo postępowanie dowodowe trzeba przeprowadzić w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), albo w sprawie mamy do czynienia z nieważnością postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.).

Dokonywana kontrola ma przy tym charakter czysto procesowy, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Tym bardziej nie może oddalić apelacji. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia, zarezerwowanej wyłącznie do przeprowadzenia w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., I PZ 3/18, LEX nr 2488090).

Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, bądź czy nie doszło do nieważności postępowania. Tylko spełnienie lub niespełnienie tych przesłanek ma znaczenie w postępowaniu wywołanym wniesionym zażaleniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 czerwca 2014 r., III PZ 6/14, LEX nr 1486981; z dnia 30 września 2014 r., III UZ 9/14, LEX nr 1515151; z dnia 21 października 2014 r., III PZ 9/14, LEX nr 1532750; z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 112/14, LEX nr 1677146; z dnia 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15, LEX nr 1767098; z dnia 14 lipca 2016 r., II UZ 22/16, LEX nr 2080525).

Należy przy tym zauważyć, że sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych zawierają jeszcze dodatkową kompetencję dla sądu apelacyjnego, bowiem sąd drugiej instancji może uchylić nie tylko wyrok sądu pierwszej instancji, lecz także decyzję organu rentowego (art. 477^{14a} k.p.c.). W takim razie sąd drugiej dokonuje oceny prawnej zgłoszonych żądań oraz udziela wskazań co do dalszego postępowania, które są wiążące zarówno dla organu rentowego, jak i sądu rozpoznającego sprawę powtórnie (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1986 r., III PZP 78/86, OSP 1988 nr 3, poz. 48).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należało zauważyć, że z oceny Sądu Apelacyjnego wynika, że w procesie występuje nieusuwalna wada pod postacią błędnego określenia płatnika składek, bowiem przekształcenie A. (przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną w jednoosobową kapitałową „A.” Sp. z o.o.) nie skutkuje przejściem z mocy prawa na Spółkę zobowiązań D.J. z tytułu należnych składek. Przejęcie tego rodzaju zobowiązań przez Spółkę wymaga wydania decyzji w trybie art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w

związku z art. 31 ustawy systemowej. Jednocześnie Sąd Apelacyjny zważył rolę i znaczenie art. 93a Ordynacji podatkowej oraz art. 112b tej ustawy. Zatem jego uzasadnienie wskazuje przyczynę uchylenia zaskarżonego wyroku i decyzji oraz udziela wskazań co do dalszego biegu postępowania.

Tymczasem w zażaleniu organ rentowy wdaje się w merytoryczną ocenę, podnosząc, że nie zgadza się z twierdzeniem o konieczności zmiany adresatów decyzji, bowiem data rozwiązania umowy o pracę przez ubezpieczonego (przed dniem przekształcenia działalności w Spółkę) nie ma wpływu na treść decyzji, a treść art. 112 Ordynacji podatkowej statuuje odpowiedzialność solidarną.

Zaprezentowana argumentacja organu rentowego, z racji zakresu kontroli w postępowaniu zażaleniowym, nie może doprowadzić do aprobaty stanowiska wyrażonego w zażaleniu. Jak już wyżej wskazano postępowanie zażaleniowe nie konkuruje z postępowaniem kasacyjnym. Przeto zakres kontroli jest węższy i obejmuje weryfikację czy stanowisko sądu drugiej instancji wyjaśnia przyczyny i okoliczności skierowania sprawy do ponownego rozpoznania, a nie czy ten pogląd jest od strony merytorycznej prawidłowy. Inaczej mówiąc, kontrola sprowadza się do sprawdzenia czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Ocenie Sądu Najwyższego może być zatem poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie kasatoryjnego rozstrzygnięcia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2017 r., V CZ 80/17, LEX nr 2439141).

Konkludując należy zauważyć, że sąd drugiej instancji stwierdził takie wady orzeczenia, których sam nie mógł usunąć w ramach systemu apelacji pełnej. Wskazane na tę okoliczność argumenty i przepisy prawne są spójne. W sprawie Sąd Apelacyjny wyraził własny pogląd dotyczący odpowiedzialności osób trzecich (tu Spółki) oraz wskazał przepisy prawa, które uniemożliwiają merytoryczne zakończenie sporu a uzasadniają jednocześnie skierowanie sprawy na drogę postępowania przed organem rentowym. Chodzi o obowiązek wynikający z art. 108 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej. Decyzja wydana na powyższych podstawach rozstrzyga o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne,

Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, bowiem powstaje ona na mocy decyzji ustalającej te zobowiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2006 r., I UK 126/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 331). Dana decyzja ma charakter konstytutywny, tworzy nowe stosunki pod względem podmiotowym i przedmiotowym. Podmiotem tych stosunków są osoby trzecie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2017 r., I UK 93/16, OSNP 2018 nr 5, poz. 64). Natomiast odpowiedzialność płatnika składek za te zaległości powstaje z mocy prawa i z mocy prawa jest on solidarnie odpowiedzialny z osobą fizyczną (przedsiębiorcą), gdy ich odpowiedzialność zostanie orzeczona w decyzji wydanej na podstawie art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej. Wynika to z rodzaju danej odpowiedzialności, która ma charakter subsydiarny i akcesoryjny z byłym przedsiębiorcom.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i orzekł o kosztach postępowania zażaleniowego.